İFTİRA

(iftira, ifk, bühtan)

İftiranın kökü olan 'fery'den türeyen kelimeler 60 yerde geçer.

Fery, bir nesneyi herhangi bir maksatla yarmak anlamındadır. Yalan söz peyda eylemeye de fery denir. Tulumu yarıp yeniden dikmeye de fery denmektedir. Feryin if al kalıbına aktarılışı olan iftira ve yine fery kökünden bir kelime olan 'firye', yalan söz peyda edip söylemeye ve olmayan şeyi isnat etmeye denmektedir. (Fîrûzâbâdî; *el-Kaamus el Muhit,* fery mad.; İbn Manzûr, *Lisanü'l-Arab,* firye mad.)

O halde iftira; yalan ve düzme sözün, haksız ve yalan isnadın her türünü nitelemek için kullanılabilir. Din, ahlak ve hukukta da bu anlamlarda kullanılmaktadır. İftira edene müfteri, iftira ve isnat edilen yalanlara 'müftereyât' denir.

İftira ile aynı anlamda tercüme edebileceğimiz bir kelime de ifk sözcüğüdür. Kur'an bu iki sözcüğü aynı ayet içinde yan yana da kullanmıştır, (bk. 34/43; 46/28) İftiranın insan hayatında vücut verdiği tahribi iyi anlamak için iftira kavramıyla ifk kavramını birlikte değerlendirmek gerekir. Biz de öyle yapacağız.

Kur'an iki tür iftiradan söz etmektedir:

1. Allah'a iftira,
2. İnsana iftira.

ALLAH'A İFTİRA

Kur'an iftira sözcüğünü, (Meryem, 27 hariç) isim ve fiil olarak geçtiği tüm yerlerde Allah'a, vahyin beyanlarına, peygamberlere iftira anlamında kullanmakta ve ne ilginçtir ki, Allah'a iftira anlamında kullanıldığı yerlerde, kullanımı, yalan (kizb) kelimesiyle de pekiştirmektedir. Bundan, öncelikle iki gerçek anlaşılır:

1. Allah'a iftira, söylenebilecek yalanların en zehirlisi ve yapılabilecek haksız isnatların en kötüsüdür. Nitekim Kur'an, bu gerçeğin altını defalarca çizerek Allah'a iftira kötülüğünü işleyenlerin, zalimlerin en şerirleri olduğuna dikkat çekmiştir:

"Yalan düzerek Allah'a iftira eden yahut O'nun ayetlerini yalanlayandan daha zalim kim vardır!" (6/21; 7/37; 10/17)

Şirk de Allah'a iftira cümlesinden olduğu içindir ki, en büyük zulümler arasına konmuştur. (4/48) Kur'an, Allah'ın yokluğunu iddiadan söz etmez. Şirk, Allah'ın inkârı değildir; Allah'ın yanınayöresine yedek ilahlar koyarak Allah'ı, kudretini başkalarıyla paylaşmış göstermektir ki şirki iftira yapan da budur.

2. İnsanoğlu, iftirayı öncelikle ve en yoğun biçimde din bahsinde sergilemektedir ve bu melun eylemde iftiraya uğrayan bir numaralı hedef Cenabı Hak olmaktadır. Bu melun eylemin, dini temsil edenlerce sergilendiği de vahyin dikkat çektiği bir başka olgudur.

Allah'a iftiranın en belirgin ve en yıkıcı şekillerine de değinilmiştir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

a) Kendisine bir şey vahyedilmediği halde 'bana vahyedildi' demek, (bk. 6/93),

b) İlim dışı düzmelerle insanları şaşırtıp sapıtmak için Allah'a yalan isnatlarda bulunmak, yani din adına uydurma emirler-yasaklar veya kutsallar-kutsallıklar icat etmek. (bk. 6/144),

e) İnsan dilinin söylediklerini esas alarak "Şu helaldir, şu haramdır" şeklinde hükümler vermek. Bir başka deyimle tahrim (haramlaştırma) yetkisi kullanmak. (16/116; 42/ 21. Tahrim yetkisi ile ilgili ayrıntılar için bk. bu eser, Haramlaştırma mad.)

Dinde uydurmacılığın, iftira ile hüküm vererek haram ve helal yaratmanın sonu, aldanış ve hüsrandır. (3/24)

İftira kelimesi kullanılarak bize ifşa edilen en hayatî gerçeklerden biri de Kur'an'ın 'iftira ile vücuda getirilmiş yani uydurulmuş bir hadîs' olmadığıdır. Bu gerçeğin önce Yunus suresi **37.** ayette genel iftira kavramı açısından durumu ele alınmıştır:

"Bu Kuran, Allah'ın berisinden birilerince iftira yoluyla/yalan isnatlarla oluşturulmuş değildir. O, kendinden öncekinin tasdiki ve kitabın ayrıntılı kılınmasıdır. Kuşku ve çelişme yoktur onda. Âlemlerin Rabbi'ndendir o."

Daha sonra vahyedilen Yusuf suresinin son ayetinde ise, Kur'an'ın uydurulmuş olmamasının ifade ettiği anlamların, İslam ümmetinin din hayatı açısından en önemli yanına değinilmiştir. Bu, Kur'an'ın, 'uydurulmuş bir hadîs olmadığı' gerçeğinin vurgulanmasıdır. (Bu konuda ayrıntılar için bk. bu eser, Hadis ve Sünnet madl.)

İNSANA İFTİRA

İftiranın daha çok insanla-insan arası ilişkilerde işleyen kısmını Kur'an ifk ve bühtan sözcükleriyle ifade etmektedir. Önce ifk türü iftirayı görelim:

İfk, türevleriyle birlikte 30 yerde geçer. Bunların 8 tanesi 'ifk' şeklinde kullanımdır.

"İfk, yüzü, dönmesi gereken yönün tersine çevirmektir. İyiden kötüye, doğru sözden yalan söze dönmeye ifk denmesi de bundandır." (Râgıb, ifk mad.) İfk, Arapça'daki 'an (den) edatıyla kullanıldığında döndürmek anlamı verir. İfk, bir ters duruştur. Kişiliksizliği, dönekliği, yamuklaşmayı ve ona buna yamukluk isnadını ifade eder.

İfk suçunu işleyene 'effâk' denir. Kur'an'ın effâklara reva gördüğü üç ceza vardır:

1. Şeytanların tasallutu:

"Haber vereyim mi size şeytanların kime iner olduğundan? Herbir iftiracı günahkâr üzerine iner onlar. Kulak kabartırlar ama çoğu yalancılardır onların.." (Şuara, 221-223),

***2.** Veylyani lanet, azap ve utanç:*

"Yazıklar ve azaplar olsun günaha batmış her yalancı iftiracıya!" (Câsiye, 7; Nur, 23),

3. Tanıklık hakkını sonsuza dek yitirmek: (24/4)

Kur'an, ifk kelimesini yalan söz düzmek, temiz, iffetli insanlara iftira etmek anlamlarında kullanmakta ve bu kullanımı bazen iftira kelimesiyle pekiştirmektedir. (25/4; 34/43; 46/28) İfkin şiddetini göstermek için mübîn (apaçık, kanıtlı, tartışmasız) kelimesiyle niteleme yapılmaktadır. (24/12) Bu niteleme de gösterir ki, insanoğlu ifk türü iftirayı büyük bir sadizmle ve akıl almaz bir pervasızlık içinde yapmaktadır.

Aynı surede, ifkin tahribi ikinci kez gündeme getirilirken 'bühtanün azîm' (çok büyük bir bühtan-iftira) tamlaması kullanılmıştır. (24/16)

PEYGAMBERİNİN EŞİNE İFTİRA EDEN ÜMMET

Kur'an'ın, sosyal bünyede en acılı yarayı açan iftira kötülüğünün zararını anlatmada ve bu suça reva görülen cezayı düzenlemede, İslam Peygamberi'nin hanımının başından geçen bir olayı vesile yapması altı çizilecek bir noktadır. Bundan anlaşılır ki, iftira illeti Müslüman toplumun temel belalarından biri olacaktır. Öylesine bir beladır ki bu, bizzat Tanrı Elçisi'nin yaşadığı bir dönemde, bizzat onun eşine karşı, hem de onun sahabîleri tarafından işlenmekle başlamıştır. Muhammed ümmetinin bu beladan kurtulmasının mümkün olmayacağının göstergesidir bu...

Bu suçu, Peygamber huzurunda onun eşine karşı işleyenleri çok ağır bir dille kınayan Kur'an, onların Hz. Peygamber'in eşine karşı nasıl bir tavır sergilemeleri gerektiğini çok dokunaklı ifadelerle vermekte, böylece temel belalardan biri olan iftira karşısında imanlı bir toplumun, alması gereken tavrı belirlenmektedir:

"O ifki/yalan haberi/iftirayı getirenler, içinizden bir gruptur. Onu sizin için şer sanmayın. Aksine, o, sizin için bir hayırdır. Onlardan her kişiye o günahtan kazandığı vardır. Onların, günahın büyüğünü yönetenine de büyük bir azap vardır. Onu işittiğinizde, erkek ve kadın müminlerin birbirleri için iyi zanda bulunup, 'Bu, apaçık bir iftiradır' demeleri gerekmez miydi? Ona dört tanık getirselerdi ya! Mademki, tanıkları getiremediler, o halde Allah katında onlar yalancıların ta kendileridir. Eğer dünya ve ahirette Allah'ın lütfü üzerinizde olmasaydı, içine daldığınız o yaygarada size mutlaka büyük bir azap dokunurdu. O zaman siz, onu dillerinizle birbirinize

yetiştiriyordunuz ve ağızlarınızla, hakkında hiçbir bilginiz olmayan şeyi söylüyor, üstelik bunu önemsiz sanıyordunuz. Oysaki Allah katında o, çok büyük bir günahtı. Onu duyduğunuzda, 'Bu konuda söz söylememiz bize yakışmaz; hâşâ, bu büyük bir iftiradır' demeniz gerekmez miydi? " (Nur, 11-16)

Gerekirdi ama ne yazık ki gerekeni yapmamışlardır! Kur'an, illetin altını çizmeye, devam ediyor. Şu uyarıdaki ihtişam ve ürperticiliğe, ama biraz da ilahî tehdide bakın;

"Eğer iman sahipleri iseniz Allah sizi, böyle bir şeye bir daha asla dönmemeniz hususunda uyarıyor" (Nur, 17)

Yüce Tanrı, uyarmıştır ama ne yazık ki Muhammed ümmeti bu uyarıya asla kulak vermemiştir. Hâlâ amansız ve acımasız bir biçimde iftira üretmekte ve kendi kendini yiyip tüketmektedir, İftiracılığı âdeta belirgin niteliklerinden biri haline getirmiş bir ümmettir bu!..

Bu ayetleri dikkatle değerlendirdiğimizde şu noktaların altını çizebilmekteyiz:

1. Muhammed Ümmeti sınırsız ve acımasız bir biçimde iftira edebilen bir ümmettir. Bu ümmetin bu zaafının büyüklüğü yüzündendir ki, Cenabı Hak, kitabında onlarca ayeti bu konuya ayırmıştır.

2. Bu büyük iftira, ümmet tarafından sonraki zamanlarda 'günahsız ve yanılmaz' ilan edilen ilk nesil tarafından, hem de bizzat Peygamber'in eşine karşı işlenmiş olduğu için, "Sahabîler günahsız, yalansız ve udûldür" şeklindeki geleneksel iddia ve kabul, Kur'an'a açıkça ters ve bizatihi vahim bir iftiradır.

Sahabî nesli, hem de bizzat Tanrı Elçisi'nin huzurunda, hem de bizzat onun eşine iftira edebilmiştir. Böyle bir neslin tümünü günahsız ve udûl ilan etmek, Allah'ın beyanlarına karşı çıkmak, Allah'a rağmen bazı insanları ilahlaştırmaktır. Kur'an, bu suçu işleyenleri ağır ve ısrarlı ifadelerle 'büyük günahkâr, cezaya çarptırılacak olanlar' diye ifade ederken beri taraftan birilerinin "Hayır, öyle değil; onlar günahsız ve masumdur" demesi kadar büyük bir bühtan tasavvur edilemez.

Bu 'udûl' iddiası, Kur'an'ın şikâyetçi olduğu iftiranın 'Allah'a iftira' suçu şeklinde yeniden işlenmesidir.

3. Kur'an; bu suçu işleyenlerin içinde bir 'günah kotancı'nın bulunduğundan söz ettiğine göre, iftira planlı ve kasıtlı bir suç olarak gösterilmektedir ki, biraz önce söylediklerimizin Cenabı Hak tarafından pekiştirilmiş biçimde belgelenmesidir.

4. Büyük iftirayı kotaranların bunu birbirlerine yetiştirip yaydıkları ve bunu yaparken suçu hiç de önemsemedikleri, hafife aldıkları anlatılarak, Muhammed Ümmeti'nin iftira suçunu nasıl bir rahatlık ve hevesle işleyebileceğine vurgu yapılmıştır.

Nur suresi, Hz. Peygamber'in eşi Âişe'ye yapılan bir iftirayı gözler önüne sererken iftira illetinin insan hayatındaki tahribine de dikkat çekmiştir. İftira zulmünün, bir hanım münasebetiyle gündeme getirilmesi de ilginçtir. Bu, iftiradan en çok kadınların zarar göreceğine, bu kötülüğün en çok onlara yapılacağına da bir işaret sayılabilir. Nitekim iftira suçunu lanetleyen ayet, kadınların iftiraya uğramasını gündeme getiriyor:

"O, bir şeyden habersiz iffetli mümin kadınlara iftira atanlar dünyada da ah i re t te de lanete uğratılmışlardır. Büyük bir azap vardır onlar için." (Nur, 23)

Günahsız kadınlara iftira suçunu işleyenlerin tanıklıkları bir daha kabul edilmez. Yani iftira suçu işledikleri kanıtlananlar, tanıklık etme hakkını ebediyen yitirirler. (24/4)

Hiç tereddütsüz söyleyebiliriz ki Kur'an'ın kamu haklarından mahrum bırakma anlamında öngördüğü en ağır ceza, budur. Bu cezanın kadınlara iftira münasebetiyle düzenlenmiş olması erkeklere karşı işlendiğinde söz konusu edilmeyeceği anlamına gelmez. Önemli olan, sebebin özelliği değil, teşriî düzenlemenin illetidir. İllet, iftira etmektir. Kadına iftira münasebetiyle düzenlenmesi bir 'sebep hususîliği'dir. Sebebin hususîliği nassın genelliğine engel değildir.

Hikmet-i teşriîye, iftiranın bertaraf edilmesidir. Kadın, erkek, şu konu, bu konu, sonuç açısından hiçbir fark yaratmaz. İftira illetini ifade için kullanılan temel sözcüklerin üçüncüsü bühtan sözcüğüdür. 6 yerde geçen bu kelimenin, biri ifk olayını anlatan surede geçmek üzere tümü, kadınlarla ilgili ayetlere ağırlık veren surelerin tamamen kadınlarla ilgili ayetlerinde yer almıştır: Nisa 3, Nur 1, Ahzâb 1, Mümtehine 1. ayet.

Bühtan şeklindeki iftiranın 5 tanesi kadınlar aleyhinedir. Sadece Mümtehine süresindeki ayet, bühtan türünden iftiranın kadınlar tarafından da yapılabileceğini bir ihtimal olarak ifade etmektedir. Bunun anlamı ise insan hayatında iftiraya en çok kadınların uğradığı ve uğrayacağıdır. Bühtan türü iftiraya uğrayanlardan biri de babasız Peygamber Hz. İsa'nın annesi Hz. Meryem'dir. Hem kadınların hukukunu hem de Hz. İsa'nın kutsallığını gündeme getiren Nisa 156. ayet, Hz. Meryem'in, oğlu Hz. İsa'yı babasız dünyaya getirmesini kabullenemeyen Yahudilerin o yüce anneye kötülük isnat etmelerini kınamaktadır. Demek olur ki, Kur'an, Muhammed Ümmeti'ni peygamber eşine, Yahudi Ümmetini ise peygamber annesine zina suçuyla iftira atmak gibi bir günahın faili olarak damgalamaktadır.

İKİ İBRET DERSİ

Burada iki noktanın daha altını çizmek zorundayız. Birincisi şudur: İfk olayı, öyle 'Münafıkların attığı bir iftira' diyerek içinden sıyrılacağımız bir olay değildir. Bu olay, İslam ümmetinin yumuşak karnına, en büyük zaaf noktalarından birine dikkat çekmektedir: İftiracılık illeti. Olayı münafıkların başlatması, bu işin sadece münafıklara fatura edilmesine gerekçe yapılamaz. Başlatan münafıklardır ama sonradan işe münafık olmayan sahabeden katılanlar olmuştur. Dahası, bu katılanlar içinde büyük sahabîler de vardır. Bunu görmezlikten gelemeyiz. Görmez isek olaydan çıkarılması gereken ibret dersini çıkaramayız.

Geleneksel anlayış, sahabenin tümünü udûl yani günahsız-masum kabul etmek gibi Kur'an dışı bir anlayışı öne çıkardığı için ifk olayı gibi Kur'an'ın ebedî lanetle andığı bir günahı 'kutsal' ilan ettiği kişilere bulaştırmamak gayretiyle 'işi münafıklara ciro' ederek kenara çekilmekte, dayatmalarına buradan gelecek zararı önlediğini sanmaktadır. Sanki 'münafıklar' diye ayrı bir millet, ayn bir ümmet var da, bu tür kötü işleri hep onlar yapıp Müslümanların üstüne atıyor. Münafık dediğiniz, bugünkü dincilerin o günkü zihniyet öncüleri olan ikiyüzlü, çıkarcı, Allah ile aldatmayı din diye pazarlayan takımdır. İşlerine geldiği sürece dine saygılıdırlar, menfaatleri zedelendiğinde isyan ederler. Ve bu isyanı bazen irtidada kadar götürürler. Ama unutmayalım ki bunların tümü o 'udûl' ilan edilen sahabenin içindedir. Onlardan ayrı bir taife, bir zümre veya kavim değildir. Tümü

caminin, cemaatin müdavimi, hatta çoğu zaman din avukatlığı yapan adamlardır. Asrısaadetin en ruhsuz çıkarcısı olan ve İslam'a yaptığı hizmetlerle sürekli afra tafra satan ve bu konuda en seçkin sahabîleri bile kandırabilen Tu'me bin Übeyrık, 'sahabe' unvanı altında nelerin yapılabileceğini bize göstermektedir. (Bu konuda bizim, *Maun Suresi* adlı eserimize bakılabilir.)

Geleneksel dincilik zihniyeti, Tu'me'nin 15 ayetle deşifre edilen büyük soysuzluğunu da 'Münafıkların işidir' demeye getirmişse de tutturamamıştır. Münafıklar edebiyatı Hz. Aişe bahsinde de kullanılmış ama yine tutmamıştır. Bir kötülüğe münafıklar karışmışsa o kötülüğü karışan ve 'münafık' olmayanlar aklanacak mı? Onların günahları günah olmaktan çıkacak mı? Kaldı ki Kur'an, ifk olayında münafıklar falan diye bir söz kullanmamaktadır. Sahabe neslini kınamakta, onlara sitem etmektedir. İş, sadece münafıkların işi olsaydı Kur'an'ın tavn böyle mi olurdu? Geleneksel zihniyetin, özellikle dinci taifenin, gerçeği görmemek için gözlerini kapatmaktan öte bir anlam taşımayan bu tavn, Kur'an'ın yirmiye yakın ayetinin beyanları karşısında anlamsız olmanın ötesine geçemez. Gerçek şudur ve ortadadır:

Kur'an, İslam ümmetinin, Peygamber'inin eşine bile iftira atacak bir 'iftiracılık zaafı' taşıdığına dikkat çekmektedir. Muhammed Ümmeti'nin en büyük zaafı bu iftiracılık zaafıdır. Günümüz dinci odaklarının iftirayı bir tür din-iman haline getirmelerini dikkate alırsak Kur'an'ın bu büyük mucizesinin anlamı bir kere daha belirginleşir.

İkinci ibret noktası da şudur: İfk olayı, Nisa suresi 34. ayetin sünnet bünyesindeki en muhteşem tefsirini önümüze kovmuştur ve o surede geçen "Fadribû" ifadesinin kadınları dövmek anlamı taşımadığını göstermiştir. Hz. Âişe, ifk olayında 'iffetsizlik kuşkusu' yani 'nüşûz' ile itham edilmiştir. Hz. Peygamber bunun üzerine Nisa 34. ayette sıralanan emirleri peş peşe uygulamıştır: Önce ev içinde-yatakta ayrılık emrini, sonra da ev dışında, başka bir yerde yaşamaya mecbur etme emrini uygulamaya koyarak, Hz. Âişe'yi babasının evine göndermiştir. İşte, Nisa 34. ayetteki "Fadribû" emrinin bu ayetteki anlamının dövmek değil, 'yaşadığı yerden ayn bir yerde yaşamaya mecbur etmek' olduğunu Hz. Peygamber'in bu fiilî tefsirinden anlıyoruz. (Bu konuda ayrıntılar için, bizim *'Kur'an'ın Temel Buyrukları'* adlı eserimizin 154-155. sayfalarına bakılabilir.)